

THANKSGIVING LEFTOVERS

Was Turkey Kosher in
the First Place?

Rabbi Efrem Goldberg

ויקרא (כ"א-כ"ב)

LEVITICUS (11-12)

¹ **H**ASHEM spoke to Moses and to Aaron, saying to them. ² Speak to the Children of Israel, saying: These are the creatures that you may eat from among all the animals that are upon the earth. ³ Everything among the animals that has a split hoof, which is completely separated into double hooves, and that brings up its cud — that one you may eat. ⁴ But this is what you shall not eat from among those that bring up their cud or that have split hooves: the camel, for it brings up its cud, but its hoof is not split — it is unclean to you; ⁵ and the hyrax, for it brings up its cud, but its hoof is not split — it is unclean to you; ⁶ and the hare, for it brings up its cud, but its hoof is not split — it is unclean to you; ⁷ and the pig, for its hoof is split and its hoof is completely separated, but it does not chew its cud — it is unclean to you. ⁸ You shall not eat of their flesh nor shall you touch their carcass — they are unclean to you. ⁹ This may you eat from everything that is in the water: everything that has fins and scales. ¹⁰ In the water, in the seas, and in the streams, those may you eat. ¹⁰ And everything that does not have fins and scales in the seas and in the streams — from all that teems in the water, and from all living creatures in the water — they are an abomination to you. ¹¹ And they shall remain an abomination to you; you shall not eat of their flesh and you shall abominate their carcass. ¹² Everything that does not have fins and scales in the water — it is an abomination to you.

¹³ These shall you abominate from among the birds, they may not be eaten — they are an abomination: the neshet, * the peres, * the ozniah; ¹⁴ the daah * and the ayah according to its kind; ¹⁵ every orev * according to its kind; ¹⁶ the bas hayaanah, * the tachmos, the shachaf, and the netz * according to its kind; ¹⁷ the kos, * the shalach, * and the yanshuf; * ¹⁸ the tinschemes, * the kaas, and the racham; ¹⁹ the chasidah, * the anafah * according to its kind, the duchifas, * and the atalef. *

²⁰ Every flying teeming creature that walks on four legs — it is an abomination to you. ²¹ Only this may you eat from among all flying teeming creatures that walk on four legs: one that has jumping legs above its legs, with which to spring upon the earth. ²² You may eat these from among them: the arbeh according to its kind; the sal'am according to its kind, the chargol according to its kind, and the chagav according to its kind. ²³ Every flying teeming thing that has four legs — it is an abomination to you.

וידבר יהוה אל משה ואֶל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר אֲלֶהֶם: דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְאֵת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: כֹּל־וּמְפָרֶטֶת פְּרִטָּה וְשִׁטְעַת שִׁטְעַת מַעֲלַת גֵּדָה בְּבִהְמָה אִתָּהּ תֹּאכְלוּ: אֲךָ־אֵת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּעֵלִי הַגֵּדָה וּמִמְפָּרְטֵי הַפְּרִטָּה אֵת־הַגִּמְלָה כִּי־מַעֲלָה גֵּדָה הוּא וּפְרִטָּה אֵינֶנּוּ מִפְּרִיטֵי טֶמְאָה הוּא לָכֶם: וְאֵת־הַשָּׂפָן כִּי־מַעֲלָה גֵּדָה הוּא וּפְרִיטָּה לֹא יִפְרִיט טֶמְאָה הוּא לָכֶם: וְאֵת־הָאֲרֻבָּת כִּי־מַעֲלַת גֵּדָה הוּא וּפְרִטָּה לֹא הַפְּרִיטָּה טֶמְאָה הוּא לָכֶם: וְאֵת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִיטֵי פְרִטָּה הוּא וְשִׁטְעַת שִׁטְעַת פְּרִטָּה וְהוּא גֵּדָה לֹא־יִגֵּר טֶמְאָה הוּא לָכֶם: מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טֶמְאִים הֵם לָכֶם: אֵת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל־אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל־אֲשֶׁר־לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אִתָּם תֹּאכְלוּ: וְכֹל־אֲשֶׁר־אֵין־לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכָּל־שָׂרָץ הַמַּיִם וּמִכָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שָׂרָץ הֵם לָכֶם: וְשָׂרָץ יְדוּי לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת־נִבְלָתָם תִּשְׂקֹצוּ: כֹּל־אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם שָׂרָץ הוּא לָכֶם: וְאֵת־אֶלֶף תִּשְׂקֹצוּ מִן־הַעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שָׂרָץ הֵם אֵת־הַנֶּשֶׁר וְאֵת־הַנֶּשֶׁר וְאֵת־הַעֲזוּבָה: וְאֵת־הַדָּאָה וְאֵת־הָאִיָּה לְמִינֶיהָ: אֵת־כָּל־עֶרֶב לְמִינוֹ: וְאֵת־כֹּת הַיַּעֲנָה וְאֵת־הַתַּחֲמָס וְאֵת־הַשֹּׁחַף וְאֵת־הַנֶּזֶץ לְמִינֵיהֶם: וְאֵת־הַכּוֹס וְאֵת־הַשָּׂלָךְ וְאֵת־הַיַּנְשׁוּף: וְאֵת־הַתַּחֲשָׁמֶת וְאֵת־הַקָּאָת וְאֵת־הַחֲרָמִים: וְאֵת־הַחֲסִידָה הַאֲנָפָה לְמִינֵיהֶם וְאֵת־הַיִּנְכַּפֶּת וְאֵת־הַעֲטָלָף: כֹּל־שָׂרָץ הַעוֹף הַחַיָּה עַל־אֶרֶבֶּעַ שָׂרָץ הוּא לָכֶם: אֲךָ־אֵת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל־שָׂרָץ הַעוֹף הַחַיָּה עַל־אֶרֶבֶּעַ אֲשֶׁר־לוֹ [כ] כָּרְעִים מִמֶּעַל לְרַגְלָיו לָנוּחַ כִּי־עַל־הָאָרֶץ: אֵת־אֶלֶף מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֵת־הָאֲרָבָה לְמִינוֹ וְאֵת־הַסַּלְעָם לְמִינוֹ: וְאֵת־הַחֲרָגֹל לְמִינוֹ וְאֵת־הַחֲזִיב לְמִינוֹ: וְכֹל־שָׂרָץ הַעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אֲרָבַע רַגְלִים שָׂרָץ הוּא לָכֶם:

וְאֵת־אֶלֶף תִּשְׂקֹצוּ מִן־הַעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שָׂרָץ הֵם אֵת־הַנֶּשֶׁר וְאֵת־הַנֶּשֶׁר וְאֵת־הַעֲזוּבָה: וְאֵת־הַדָּאָה וְאֵת־הָאִיָּה לְמִינֵיהָ: אֵת־כָּל־עֶרֶב לְמִינוֹ: וְאֵת־כֹּת הַיַּעֲנָה וְאֵת־הַתַּחֲמָס וְאֵת־הַשֹּׁחַף וְאֵת־הַנֶּזֶץ לְמִינֵיהֶם: וְאֵת־הַכּוֹס וְאֵת־הַשָּׂלָךְ וְאֵת־הַיַּנְשׁוּף: וְאֵת־הַתַּחֲשָׁמֶת וְאֵת־הַקָּאָת וְאֵת־הַחֲרָמִים: וְאֵת־הַחֲסִידָה הַאֲנָפָה לְמִינֵיהֶם וְאֵת־הַיִּנְכַּפֶּת וְאֵת־הַעֲטָלָף: כֹּל־שָׂרָץ הַעוֹף הַחַיָּה עַל־אֶרֶבֶּעַ שָׂרָץ הוּא לָכֶם: אֲךָ־אֵת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל־שָׂרָץ הַעוֹף הַחַיָּה עַל־אֶרֶבֶּעַ אֲשֶׁר־לוֹ [כ] כָּרְעִים מִמֶּעַל לְרַגְלָיו לָנוּחַ כִּי־עַל־הָאָרֶץ: אֵת־אֶלֶף מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֵת־הָאֲרָבָה לְמִינוֹ וְאֵת־הַסַּלְעָם לְמִינוֹ: וְאֵת־הַחֲרָגֹל לְמִינוֹ וְאֵת־הַחֲזִיב לְמִינוֹ: וְכֹל־שָׂרָץ הַעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אֲרָבַע רַגְלִים שָׂרָץ הוּא לָכֶם:

20 חולין (2) א"ל רב (63a)

אמר רב תנן בר רב הסדא אמר רב הסדא אמר רב תנן בריה דרבא אמר רב "עשרים וארבעה עופות טמאין הן" א"ל רב תנן בר רב הסדא לרב הסדא דהיכא אי דויקרא עשרים הוון אי דמשנה תורה עשרים וחד הוון וכי חיבא דאה דכתיבא בויקרא ולא כתיבא במשנה תורה שרייה עליהו אבתי עשרין ותריין הוון אמר ליה הכי אמר אבהו דאמך טשמייה קי"ה רב למינה למינה למינו למינהו הרי כאן ארבע אי הכי עשרין ושית הוון אמר אבוי דאה וראה ארת היא דאי סלקא דעתך תרתי אינון

R. Hanan, son of R. Hisda, stated in the name of R. Hisda, who reported in the name of R. Hanan, son of Raba, on the authority of Rab, There are twenty-four unclean birds [enumerated in the Torah]. Where? In Leviticus² there are only twenty enumerated, and in Deuteronomy³ there are but twenty-one! And should you say that the *da'ah*⁴ mentioned in Leviticus, but not in Deuteronomy, should be added to the list, even then there would only be twenty-two!—He replied, Thus did your mother's father report in the name of Rab, The words '*after its kind*',⁵ stated four times, represent four more birds. Then there would be twenty-six?—Abaye answered, The *da'uh* and the *ra'ah*⁶ are one and the same. For should you say that they are two distinct birds [63b]

RAMBAM (3) פ"ד ח' (104)

יד סימני עוף טהור לא נתפרשו מן התורה. אלא מנה מינין טמאין בלבד ושאר מיני העוף מותרין. והמינין האסורין ארבעה ועשרים מין ואלו הן א' [כ] נשר ב פרס. ג עזניה. ד דאה והיא הראה האמורה במשנה תורה. ה איה והיא הדיה האמורה במשנה תורה. ו ומין האיה שכן כתוב בה למינה מכלל שהן שני מינין. ז עורב. ח זרוזיר שכן נאמר בעורב למינו להביא את הזרוזיר. ט ויענה. י ותחמס. יא ושחף. יב [ז] ונץ. יג ושרניקא והוא מין הנץ שכן כתוב בו למינהו. יד וכוס. טו ושלך. טז וינשוף. יז ותנשמת. יח וקאת. יט ורחם. כ חסידה. כא האנפה. כב ומין האנפה שכן נאמר בה למינה כג הדוכיפת. כד והעטלף [ח] : טו כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהן ואינו צריך בדיקה. ועוף טהור נאכל [ט] במסורת. והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור. ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד. והוא שיוחזק אותו צייד שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן :

דיני עוף טהור

פב סימני עוף טהור. ובו ה' סעיפים :

SHULCHAN ARUCH (4) א"ל רב (105)

א" סימני עוף טהור לא נתפרשו מן התורה [א] אלא מנה מינים טמאים בלבד ושאר מיני העוף מותרים [ב] והמינים האסורים כ"ד האמורי בתורה (ג' רמב"ם פ"ב מהמ"א ד"ד) :

The distinguishing features¹ in [clean] cattle and wild animals are prescribed in the Law, but the tokens in birds are not enjoined.² But the Sages have said, Any bird which seizes its food in its claws³ is unclean; any [bird] that possesses⁴ an extra talon [above the others], and a crop and a craw [whose skin easily] peels off, is clean. R. Eliezer ben R. *Zadok says, Any bird which parts its toes [in pairs when set upon a cord] is unclean.⁵

יְסִימֵי בְהֵמָה וְחַיָּה נֶאֱמָרוּ מִן־
הַתּוֹרָה, וְיְסִימֵי הָעוֹף לֹא נֶאֱמָרוּ.
אָבָל אֶמְרוּ חֻכְמַיִם, כָּל־עוֹף
יְהוֹרֵס טָמֵא; כָּל־יִשְׁשׁ לוֹ אֶצְבָּע
יְתִירָה, חֲפָק, וְקוֹרְקָנּוֹ יִקְלָף,
טְהוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק
אוֹמֵר, כָּל־עוֹף הַחֹלֵק אֶת־רַגְלָיו
טָמֵא.

מִשְׁנָה (5) חוֹטָא (10)
CHULIN (36)

וְהָיוּ מִלֵּי דָלָא דְרִים.
כִּי מִשְׁחִיטָא בֵּיהּ סִימָן אֶחָד מִחֻקֵּי
לֵיהּ בְּטָהוֹר כָּל כְּמָה דְלֹא חֻיָּין לֵיהּ
דְרִים וְנִרְאֵה לִי שְׂכַל עוֹף הַטָּהוֹר רַגְלָא
עַל הָאֶצְבָּע כְּשֶׁאֵל אֶחָד וּמְחִיטָא
בְּרַגְלָא שְׁלֵל יַעֲד וְלֹא יִנְטַל סֵט אֶל
פִּי טַהַר דְרִים וְכֵן דְרָךְ הַעוֹרֵבִים
שְׂגִילִין בְּבָתִּים שְׂקִירִין קוֹקֵא"ה.

RASHI (6) חוֹטָא (70)

יְהוֹרֵס טָמֵא. פִּי בְּקוֹנְטַרְס שְׂאֵרוֹ בְּלִטְרוֹנֵי וּמַגְבִּיהַ
מִן הַקֶּרֶע מֵה שְׂאֵבֵל וְקֵסֶה לְרִ"ה דְהָא אִפִּישׁ תְּרַעוּלַת שֵׁשֶׁה כֵּן
וּמִפְרָשׁ רִ"ה דְרִים וְאֶחָד מֵחֵיִים וְאִישׁ מִמֶּחֶן לֵה עַד שְׂחֻמַּת כִּי הֵיִיָּה
דְּפָרַק אֶלָּא עוֹבְרִין (פְּסָחִים מִסֵּו) הַמְשִׁיָּה אֶת בְּתוּ לַעֲיָה כְּאִלּוּ כּוֹפֶתָה לְפָנֵי אֲרִי מֵה אֲרִי דוֹרֵס וְאֶחָד וְאִישׁ מִמֶּחֶן עַד שְׂחֻמַּת אֶף פִּי מֵה
וְעַל וְאִישׁ מִמֶּחֶן עַד שְׂחֻמַּת וְכֵן בְּסוֹף פִּי דְבִיָּק (דף סו:) אֲרִי בְרִיָּה דְרִים וְאֶחָד פְּטוֹר פִּירוּשׁ מֵחֵיִים דְהִיִּט לְאֶרְצָהּ וְהִי שֵׁן טַרְף וְאֶחָד
חֵיִים פִּירוּשׁ לְאַחַר מִיתָה דְלֹא הִיִּט לְאֶרְצָהּ וְהִי לֵיהּ קָרֵן וּפְרִיךְ וְהִיא כְּתִיב אֲרִי טוֹרֵף בְּדֵי גוֹרוֹתָיו וּמִשְׁנֵי בְּשִׁבִיל גוֹרוֹתָיו שֶׁה קִטְנִים דְרִים
לְהַחֵם וּמִמֶּחֶן לְלִבְאֵתָיו בְּשִׁבִיל לְבִאֵתָיו: *

TOSAFOS (7) חוֹטָא (100)

כֵּן הוּא הַפְּרוּשׁ לְפִי דְעַת רַב הַרְבָּנִים, כִּי כָל הַטָּמְאִין שְׂבָעוּלָם הִזְכְּרוּ בַתּוֹרָה.
וּמִי שְׂאִינוּ מִכִּירָן, אֶמְרוּ חֻכְמַיִם וְזָכוּרִים לְבִרְכָּה שְׂאֵלוּ סִימְנֵיהֶם: כָּל עוֹף
הַיְוֹרֵס, בְּדוּעַ שֶׁהוּא מִמֵּינֵי הַטָּמְאִים שְׂבַתּוֹרָה; וּפְרוּשׁ דְרִים, כְּלוֹמֵר שְׂנוּעֵץ
הַצְּרָבִים עַל עוֹף אַחַר וּמִטִּיל בּוֹ אֶרֶס, כְּמִנְהַג הַגֵּץ וְשֶׂאֵר הָעוֹפוֹת שְׂצָדִין קָהוֹן
בְּגִי־אָדָם.

This is the elucidation [of the subject] according to the view of most of the rabbinic authorities: that all the unclean kinds in the world were mentioned in the Torah. For one who could not recognize them, the Sages of blessed memory said¹ that these are its characteristics: If any bird is predatory,³ it is known (certain) that it is one of the unclean kinds in the [listing in] the Torah. The meaning of being "predatory" (dorés) is that it digs its talons into another bird and casts a virulent substance into it, in the way of the nētẓ (hawk)⁴ and other birds with which people hunt.⁵

סֵפֶר (8) חוֹטָא (100)
SEFER
חֻטָּא (100)

ונמצא לפי כלל זה שארבעה סימני טהרה הן בעופות, ואלו הן: אינו דורס ואצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף. וכבר פללנו שכל עוף שנמצא חסר אחד מהם והוא המיוחד שבהן, הרינו אינו דורס, כלומר שיהיה דורס, שהוא טמא לעולם ואינו צריך לבדק בו דבר אחר; ואין צריך לומר אם חסר מפלן, שאין בו אפילו אחד מסימני טהרה אלו, שאסור, שהרי אפילו מן האחד המיוחד לבד יאסר, כמו שאמרנו, כל שפן אם חסר מפלן. והנשר הוא כן, שאין בו אחד מכל סימני טהרה.

16 (9) RASHI
(Quoted by Sef HaChinuch)

Consequently, according to this, there are four signs of cleanness in fowl [that they are kosher]. These are: not being predatory, and [having] an extra claw, a crop, and a gizzard that can be peeled. And we have previously given the rule that if any bird is found to be lacking one of them—i.e. the important one among them—that it does not attack with its claws; in other words, if it does attack with its claws—it is forever unclean, and there is no need to examine anything further about it.⁸ Nor is there any need to add that if it is lacking in all of them—if it has not even one of these marks of cleanness—it is forbidden. Since here even the one singular, important sign prohibits it, as we stated, then all the more certainly [is it forbidden] if it is lacking in all of them. The *neshet* (eagle) is like that: it has not even one of all the signs of cleanness.⁹

יב עור שיטה יש לחד מכוותא שאליה הסכימו רוב רבותינו [כיון שיעת ס"מ כר יוסף שנמאור] שלכל העשרים עופות אין להם רק סימן טהרה אחד וג' סימני טומאה אך הסימן טהרה אינו שוה ול"ו לדונמא הכוס יש לו זפק והינשוף יש לו אצבע יתירה וכו' אמנם סימן טהרה אחד מהד' סימנים אינו ככולם ונעלם מסנו איזו סימן הוא ולפי קבלת ר"ח הוא קורקבנו נקלף כלומר אצבע יתירה וזפק ואינו דורס אלו הג' סימנים הדרי ככולהו והיינו שאחד מג' אלו יש בכל אחד מהם ובעורב יש שני סימנים של טהרה מאלו הג' ובפרס ועזניה יש סימן אחד של טהרה כמו בכל העשרים עופות הממאים ורק ההפרש שבהם הוא דבחד מנהון או בפרס או בעזניה יש סימן החדש של טהרה שאין בכלם ולפי קבלת ר"ח הוא קורקבנו נקלף :

16 (10) צונן גולמן
(ס' דג' : י')

נמצאו בגופו שלשה סימני הטהרה, והם אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף, בידוע שהוא כשר, וגם הרביעי הוא בו, כלומר שאינו דורס— שאין בעולם עוף בשלשה סימנין אלו שיהא דורס, ואין צריך לבדק אחריו כלל אלא שיאכלנו מיד; אבל נמצאו בו שלשה סימני טהרה ויהיה אחד מן השלשה שאינו דורס, בזה נראי יש לספק הרבה, כי רב הטמאים הם כן, שיש להם שלשה סימני טהרה כאלו, וצריך כל אדם לשאל על עוף כזה, אם אינו מכיר כל הטמאים המנויים בתורה.

If the three marks of cleanness were found in its body, i.e. the extra claw, the crop, and the peelable gizzard, it is certainly kosher, and it has the fourth sign also:¹⁵ in other words, it is not predatory. For there is not a bird in the world with these three distinguishing marks which is predatory. Thus there is no need to investigate about it at all, but it may rather be eaten at once.¹⁶ If, however, three marks of cleanness were found in it and one of the three is that it is not predatory, about this there is certainly reason to have great doubt: for most of the unclean [non-kosher] kinds are of this sort—they have three signs of cleanness like that.¹⁷ Then every man must inquire about a bird of this sort, if he does not recognize all the unclean ones listed in the Torah.

17 (11) RAMBI
[כמה']
(In Sef HaChinuch)

SHACH (12) ע' (ס' ע"ח:נ')

ח א"ם יש לו ג' סימנים בנופו. ומתק"ל שם פסק לטעום מהני
 ג' סימנים לחוד דלא ידוע שלינו דורס וכו' לחזור שוב אחר שום
 ס' חפילו האידנא רק בידקדקו היטב בהג' סימנים דהיינו שיהיה
 לו זפק כזאת שאר זפקים ולא יהא משונה בתוארו אבל אין לדקדק
 בקטנותו דמ"מ זפק הוי ואלו חפ"י
 ראינו שדורס חינו כלום דאמר'
 שינוי הוא עכ"ד ולפע"ד חין להקל
 כ"כ :

CHULIN (62b) ע"ג חולין (י"ז)

אמר אב"י תרנגולא
 דאגמא חד משמונה ספיקות הוא והיינו מרדו
 *אמר רב פפא תרנגולא דאגמא אסירא
 תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך *עמוני
 ולא עמונית דרש מרימר תרנגולתא דאגמא
 אסירא חזויה דדרסה ואבלה והיינו גירותא

RASHI (14) ר"י ע"ג

... ראוה חכמים
 שדורסה ואוכלת והיינו גירותא דאמר'
 לקמן בפ' כל הבשר (דף קט:) אסר
 לן גירותא שרא לן לישגה דכוורא
 שטעמו כטעמו ומחוק שאין אנו
 בקיאים בהם נראה לי דעוף הבא
 לפינו יש לומר שרא ידרוס דהא
 הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין
 בעהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת
 ואין עוף נאכל לגו אלא במסורת
 עוף שמסרו לגו חזותיטו בטהור ושלא מסרו לגו יש לחוש ובמסורת
 יש לגו למחוק כדאמר לקמן (דף סג:) ש"עוף טהור נאכל
 במסורת :

(15) SHULCHAN ARUCH (ע"ב ע"ג)

ג יש אומרים שכל עוף שחרטומו רחב ז (ז) וכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע

שאינו דורס ומותר באבילה ח אם יש לו שלשה

סימנים בגופו:

הגה ויש אומרים שאין לסמוך אפילו על זה ז ואין לאכול שום עוף
(ד) אלא (ח) במכירת שקבלו בו שהוא עהור (בחרוך כגל ל"ו ובתח"ו
ע"ו) וכן נוהגין ואין לשנות:

(16) SHACH (ע"ג ע"ד)

. ז ואין לאכול שום עוף
אלא במסורת כו'. פירוש ואלו
מותר אפילו בלא בדוקה כלל וכן
מפורש בת"ה שם עוד ל' בת"ה
שם דאף במסורת בעי ג' סימנים
וכוא תמוה בעיני בדכתתי בס"ק
ו' דבמכירת אפילו אין בו שום
סימן מותר כל כמה דלא חזינן דדרס
וכראת שמעטס זה השמיט הר"ב
זה שכתב בת"ה:

(17) CHASAM SOFER (ע"ד ע"ה)

ובזה י"ל ס"פ הפרה דאמר ר"ל כאן שנה רבי תרנגול וטווס ופסיוני כלאים זה בזה פשיטא ואע"ג דרבי
בהדי הדדי סד"א חד מינא היא קא משמי לן הקשו תוספות היכי מוכח זה ממשנתינו וחר"ש פ"ק דכלאים
כתב דסמיך עצמו על מה ששנה במתני' דכלאים הכלב והזאב כלאים ה"ה ב' מיני עופות ע"ש שחזר
ודחה זה ולחנ"ל י"ל סמיך עצמו ארבי דברייתא דשמעתין הנ"ל דס"ל דשכן בלא נדמה לא הוה למינהו
א"כ תרנגול וטווס ופסיוני אע"ג דרבי אהדדי והוה שכן כיון שלא נדמה בצורתן לאו מיניהו הוא וח"ל
כלאים.

ועוד שם ס"פ הפרה אוז ואוז הבר ע"ש ובתשו' צמח צדק מייתי בשם הגאון מוהר"מ מווינא ראייה משם
דאוז הבר טהור הוא דאלת"ה א"כ פשיטא וכי ס"ד דאין טמא וטהור כלאים זה בזה ע"ש.

AVNEI NEZER (18) אגן נזר (א: יא: ס-1)

ז אד מ"ש שהעיד אחד ש"ח להכיר כלל בין הביצים
מאוזנות שלנו לאוזנות אלו. זה היתר טוב כמו
שכתב כ"ח בחבורו מדנאמן גוי לומר מעוף פלוני טהור
משום דעבדא לאגלויי ולא חיישינן שמא הוא ביצת עוף טמא
שדומה לביצת טהור לגמרי וש"ח להכיר. ש"מ שזה אינו
בנמלא. זה היתר טוב. אך הדבר קשה להאמין בזה
לע"א שהוא נגד הסברה. ואיך אפשר שהאוזן גדולה
כפלים משלנו והביצה לא תהי' גדולה משלנו עד ש"א
להכיר. והנה בע"א המעיד נגד רובא דליתא קמן פסק
בש"ס (שמעתא וואו פ"ג) דאינו נאמן. קרי"ח מנגד החזקה
ע"ש. וה"ה במעיד נגד הסברה:

ח וכו"ש עוד להחיר משום הביצים שדומים לטהור
בסמיכה. ואף דסמני ביצים לאו דאורייתא
דאיבא דעורבתא דמיתא לדיונה. כתב הרמב"ן שאינו אלא
חששא דרבנן וכיון דלהפוסקים ללא כר"ח מותרים ע"י
סמנים ה"ל ספיקא דרבנן. עכ"ל. לא כתב הרמב"ן כלל
שהי' רק דרבנן. והרמב"ן לא כתב רק דמשום חשש שהם
ביצת עורב לבד לא הוה אסרינן והיינו תולין ברוב
עופות טהורים שביצת עורב מיעוטא דמיעוטא. אך דתלינן
דכמו שיש בעורב כן. כמו כן יש בכמה עופות טמאין
שהם כן. וזה יוכל להיות חשש של תורה ופשוט:

CHULLIN (19) חולין (סו-ה)

BUT THE SAGES HAVE SAID, EVERY BIRD [THAT SEIZES ITS
PREY IS UNCLEAN]. It was taught: Rabban Gamaliel says, [If
a bird] seizes prey and eats it, one may be certain that it is unclean;
if it has an extra toe, and a crop, and its gizzard can be peeled,
one may be certain that it is clean.¹² R. Eleazar son of R. Zadok
says, A cord is stretched out for it, and if [when perched on it]
it divides its toes evenly, two on each side, it is a clean bird, but
if it places three toes on one side and one on the other, it is an
unclean bird. R. Simeon b. Eleazar says, Every bird which catches
food [thrown to it] in the air is unclean. But does not the *zipparta*
catch food in the air?¹ — Abaye answered, It means, catches food
and eats it in the air.² Others say, Those that dwell with unclean
birds are unclean, those that dwell with clean birds are clean.
According to whom is this rule? Is it only according to R. Eliezer?
For it was taught: R. Eliezer said, Not for nothing did the *zarzir*
follow the raven but because it is of its kind!³ — I might even
be according to the Rabbis too, for we speak here of those
that dwell with and also resemble [unclean birds].⁴

תניא ר'בן גמליאל אומר חרס ואוכל בידוע
שהוא טמא יש לו אצבע ויורה ופק וקרקבנו
נקלף בידוע שהיא טהור ר"א בר' צדוק אומר
"מתחזין לו חוט של משיחה אם חולק את
רגליו שתיים לכאן ושתיים לכאן טמא שלש
לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר
יכל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי
מקלט קלטה אמר אביי יקלט ואוכל
קאמרי' ארזים אוטרים שכן עם הטמאים טמא
עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר דתניא
ר"א אומר לא לתנן הלך ורזיר אצל עורב
אלא מפני שהיא מינו אפי' חיטא רבנן שכן
וגרמה קאמרינן:

(20) נמקם ה"א נאלמא א/סומוא
(א: כ')

כ כל עוף שחולק את רגליו
כשמותחזין לו חוט שתיים לכאן ושתיים לכאן. או
שקולט מן האויר ואוכל באויר. הרי זה דורס
וטמא. וכל השוכן עם הטמאים ונדמה להם הרי
זה טמא:

MILACHAS YITZCHAK (5:31) מלחמת יצחק (ה'ל"א)

כ"ה) והנה בדבר מש"כ במהר"ם שיק שם, דאף דהא דאמרו דשכן עם עמאים עמא, זכו ברור, אבל מה דאמרו שכן עם עהורים עהור, הכוונה רק לפעמים עהור עיי"ש, ולהד"ח ז"ל, לא ניחא לי בזה כנ"ל, נראה לומר בעטם הד"ח ז"ל, מה דס"ל בפשיטות דא"ח לומר כן, דאם נאמר כן, אס כן, אס עוף שלא יש עליו מסורת, שכן ונדמה, עם עוף שיש עליו מסורת, לריכוס לעמא, גם את מה שיש עליו מסורת, דכיון דא"ח לטבר, את מה שאין עליו מסורת, מחמת שכן ונדמה למה שיש עליו מסורת, משום דזה לאו כללא, א"כ עכ"ח, מה שיש עליו מסורת עמא, דהשכן ונדמה לעמא עמא, וכמו בזחיר וסנויית לבנה, שאנשי כפר חמרתא ואנשי הגליל אוכלין לפי המסורת, כמ"ש בצעל המאור (חולין דס"ח) שם, ומ"מ לר"ח, עתידין ליתן את הדיון, משום ששוכנים עם העמאים, וכן העיר באמת השואל, בחשו בית שלמה שם (ס"ו קמ"ה), בדבר הנדון שם, בתרגולין חדשים, השוכנים עם הישנים, דאם לא מטהרים החדשים, לריכוס לעמא את הישנים, והמהר"ם שיק עכ"ח ס"ל כמ"ש הבית שלמה, דהר"ן לא ס"ל כהצעל המאור הנ"ל, אלא מסורת מהני, אפילו בשוכן ונדמה, וא"כ שפיר המקובל עהור עהור, ושאין לו מסורת אין להחיר בזה כנ"ל.

RAZAH (22) רצח קרם (ה'רס"ה)

ג (י) וה"ר זרחיה הלוי כתב וקבלנו מסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים שכל עוף ין שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל וכן מסתבר ויש לאכלו אם ימצאו לו שלשה סימנים בגופו ואין לחוש שמא הוא דורס:

Bechoros (7a) (23) נח' גכורא — 5

Some there are who raise a question [with reference to the above Baraitha], and answer it.⁶ [The question was asked]. Can impregnation take place from an unclean animal? For R. Joshua b. Levi said: There can be no impregnation either of an unclean animal from a clean animal, or of a clean animal from an unclean animal, or of large cattle from small cattle, or of small cattle from large cattle, or of a domestic animal from a beast of chase, or a beast of chase from a domestic animal, except in the case⁷ discussed by R. Eliezer and his disputants, where all say that a beast of chase can become pregnant from a domestic animal. And R. Jeremiah explained that the animal became pregnant from a *kalut* born of a cow,⁸ adopting the view of R. Simeon.⁹ And the Baraitha states: But you may eat an animal which has one mark like its mother?¹⁰—This Tanna [from the Baraitha] holds with R. Simeon in one thing but differs from him in the other.⁴

עבורי מן הפטא מי מעברא והאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אין מתעברת לא מטמאה מן המדור ולא מדורה מן הפטא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה חוץ מ' אליעזר ומחלוקתו שהיו אוטריסיה מתעברת מבהמה וא"ר ירמיה דאיעבר מקלוט בן פרה ואליבא דרבי שמעון קאמרין וקאמר אבל אחא אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר לה טווחיה בהדא ופליג עליה בהדא למיטרא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם מותר ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור

NETZIV (24) (נל' קדר יו"ט כ"ג)

איברא הא שכי מעכ"ה שהמה פרים ורבים זמ"ז, היה ראייה חזקה להכשיר וכמש"כ הרמב"ם בה' מ"א פ"א דאין טמא מתעבר מטהור כלל, ולפי הפשט אין נ"מ בין בהמה וחיה לעוף בזה, אלא שבע"כ צריכים אנו להטיל ספק גם בזה, שהרי אנו מחזיקים בר אווז הבר לטמא והוא פו"ר מאווז שלנו

AVNEI NEZER (25) אגן נטר (א.א.ג.ג.ג.)

יש והנה מזה ראי' ברורה שגם בעוף אין טהור מתעבר מטהור. דח"כ למה שינה ריב"ל ושה טמאה מטהור ונתן בזה מכשול לטעות לומר שגם עוף בכלל. שלשון זה הא פרושו נקיבה טמאה מזכר טהור ויכול לכלול בזה עוף. ואם ה' טמאה מטהורה בודאי לא ה' בכלל בזה עוף. אלא ודאי באמת גם בעוף אינו מתעבר טהור מטמא. ונוסח זה דטמאה מטהור גסה מודקה גם הרמב"ן בהלכותיו כתבו שלשון זה. ואמנם כי הרא"ש נקט טמאה מטהורה. לא דק המעתיק שלשני' ונקט דומיא דדקה וגסה. אך ברמב"ן א"ה דלא דק דא"כ גם עליו קשה למה שינה שלשון בין טמאה גסה. וגם בר"ש חולין (פ' אהו ואת בנו) נקט טמאה מטהור טהורה מטמאה. ונראה בעליל שהוא שגגת המעתיק ונוסחא שבידינו בגמ' מדוקדק. ונוכח מלשון ריב"ל שגם בעוף אין מתעברים זה מזה:

26) אֶתְזִיב (על דמ ס' כ"ז)

מ"מ אם יש לעמוד

ע"ז שהמה יזדווגו זע"ז אפילו בשעה שיש זכרים ונקבות משני מיני אווזות אלו יחד, יש להוכיח שהם מין אחד, וכדאיתא בב"מ (דף צא) דמין למינו ושאינו מינו, כיון דאיכא מיניה בתר מיניה גריר:

איברא כ"ז אם היה בא לפני מראש, אבל אחר שכבר נהגו לאכלם ומסתמא גם אז היה עפ"י הוראת חכם שנראה לו שהוא מין אווז הטחור והוחזקו בזה להיתרא, אין לנו לאסרם ולהוציא לעז על אבותינו שאכלו עוף טמא ח"ו.

27

The wild turkey has a crop, its gizzard is peelable, it has an "extra" toe; and its eggs have the indicators of kosher eggs, all signs indicating the turkey may be kosher.

28) R' SHLOMO KLUGER (ע"ל: ל) אַמְרִיקָה

שא' בנדון התרנגולים החדשים שהובאו ממרחקים וכתבתי אני לאוסרם (עיין טוטו"ד מהד"ג ח"א סי' ע"ג וע"ד) והנה כעת נוסף נופך בדבר והנה ז"ל הרא"ש בתשובה הובא בב"י /יו"ד/ סימן פ"ב ודע כי אני לא הייתי אוכל ע"פ מסורת שלהם כי אני מחזק המסורת שלנו וקבלת אבותנו אנשי אשכנז שהיתה התורה ירושה להם מאבותיהם מימות החורבן וכן קבלת אבותנו שבצרפת יותר מקבלת בני הארץ הזאת וכו' עכ"ל לעניננו וא"כ מכ"ש ק"ו בנו של ק"ו דאין לנו לסמוך על אנשי אמעריקא /אמריקה/ ועל קבלתם ושפיר כתבתי בזה לאיסור ומה שמביאין המתירין רא"י ממה שמתעברין מעופות שלנו יפה דחה הגאון מהר"ד אב"ד יארמוט מלשון הרמב"ם שכתב סי' זה אחר דיני בהמות טהורות וטמאים ואח"כ כתב דיני עופות ולמה לא כתב סי' זה אחר דיני עופות מוכח דבעופות ליכא סי' זה ודוקא בבהמה נאמר סי' זה ולא בעופות וגם הגאון בעל חת"ס ביו"ד דחה שפיר דבתרנגולים שם י"ל דהוי ספנא מארעא וגם זולת כל זה אני אומר דלדידן דקיי"ל דאין אוכלין רק במסורת לא מהני שום סימן אם אין לנו מסורת וכעת אבאר יותר מלתא בטעמא בעזה"י דהן אמת דבטור וש"ע משמע דמדינא סמכינן על סימנא אף באין מכיר הטמאים ובע"כ דהם ס"ל דהטמאים המפורשים בתורה אין להם סימני טהרה אך ברש"י חולין ס"ה ד"ה נשר כתב וז"ל אבל נשר עוף שיש בו אחד מכל אלו שהוא טחור וכ"ש שנים או שלשה מהם או כולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזח"כ הוא שאף שיש בהם סימני טהרה כדאמר לקמן הם טמאים עכ"ל וא"כ לדידי' לא מהני שום סימן רק אם מכיר בכ"ד הטמאים הנזכרים בפרשה וא"כ לדידן דקיי"ל דאין אוכלין רק במסורת בע"כ דחיישינן לדעת רש"י ז"ל וא"כ כיון דאנן אין מכירין הכ"ד טמאים לא מהני סימן דדלמא מכ"ד האמורים בפרשה הוא לכך לא מהני שום סימן ובודאי אסורים מדינא. ועוד נ"ל דהך סימן שנתעברו מעופות דידן אין סימן טהרה והוא כיון דבש"ס פ"ק דחולין רוצה ללמוד דאזלינן ב"ר = בתר רובא = ממכה אביו ואמו וקאמר שם דאף דחבושין בבית האסורין מ"מ אין אפוטרופוס לעריות וא"כ ה"נ בהני עופות מי יודע אולי בסתר נזקק לו מינו וממנו נתעבר ואין לומר דאזלינן ב"ר דבעופות כיון דבלא"ה רוב עופות טהורים ואעפ"כ בלי סימנים אסורים א"כ לא סמכינן בזה ארובא לכך ודאי טרפה ולא מהני לאכשורי בסימן זה שנתעברו מעופות שלנו כנלפענ"ד:

NETZIV (29) 313

ותדע שהיתר העוף אינדיק שאנו אוכלין היו הרבה מערערים עליהם בשעה שהביאום מאינדיא ולא היה מסורת על כשרותם, וגם עוד היום יש מחמירים ופורשים מהם, ומ"מ כבר נהגו להיתר ואין פוצח פה, והוא משום שכבר הוחזקו להיתרא ואין ראייה לאסרם, ה"נ בהני אווזות הגדלות כך דעתי הקלה נוטה, ומעכ"ה נ"י יוסיף לפרש דברים אלו לפני איזה מגדולי הדור יברכם ה', ואם יסכימו גם המה להיתר הנני מצטרף ובוטח בה' כי אין בהם טומאה ח"ו:

SHOEL U' MESHIV (30) 316

The *Shoel u'Meshiv* in a strongly worded responsum (5 pt.1 no 69) used the acceptability of the turkey to prove that a *mesorah* was not always necessary. It must be that the Ashkenazic community did not fully accept the Ramo in this regard but reinterpreted him to hold that a *mesorah* is not necessary if the bird has all three physical signs.⁶⁵

DVAR HALACHA (31) 317

The Lubliner Rav, (1852-1932) in *Dvar Halacha (siman 53)* disagrees with the *Shoel u'Meshiv* and holds that the Ramo should be taken at face value and that a *mesorah* is always required." He permitted the turkey because he understood that the Ramo required a *mesorah* only for a new category of birds and that turkey falls within the same general category as chickens!⁶⁶ He does not offer a definition of "category", and because chickens are quite different from turkeys, this line of reasoning opens a Pandora's box of potential problems and abuses.

OTZAR YISRAEL (32) 318

, ועיין באוצר ישראל שהוא מביא מכל הפולמוס שהיה להתרנגול הודו בזמנו וכתב שהתרנגול הובא מאמריקה ויש ספק אם הובא מהודו קודם לאמריקה ואח"כ לארצות אירופה והרי אמריקה נתגלה בשנת רנ"ד לאלף הששי ומשם הובאו לארצות אירופה לכן אינו מובן איך התירו הגדולים בימים ההם לאכלם בלי מסורות דהרי באמריקה לא היה בימים ההם יהודים שיקבלו מסורות ובע"כ מוכרחים אנו לומר שהגדולים בזמנם אפשר לא פסקו כן כמו הרמ"א וס"ל דא"צ מסורות רק די בסמינים ואפשר שהיו קודם הרמ"א דהרי רבינו הרמ"א נפטר בשנת של"ג וכפי המסורה ה"י בן ל"ג שנה נמצא שנוולד בשנת ש' לאלף הששי וזה היה ארבעים ושש שנה קודם הרמ"א לכן יכול להיות שפסקו אחרת כלומר כשיטת ר' משה ב"ר יוסף שכבעל המאור אבל אנו מחוייבים לפסוק כהרמ"א.

A method to prove that turkey is kosher is the hybridization test. Turkey-chicken hybrids do not seem to occur naturally. However, viable hybrids have been successfully produced and are used in scientific research.²⁵ Furthermore, intergeneric crosses between ring-neck pheasants and chickens and between ring-neck pheasants and turkeys are well documented (Crawford, pp. 376-377) and may provide yet another avenue to permit turkeys. If hybridization between species is a legitimate test of kosher status, and many authorities accepted that it is, these crosses verify the acceptability of pheasant, and then confirm the status of turkey.

נפש חרה (Soloveitchik) (34) נפש חרה

חוקות עכו"ם: א [דעת רבנו היתה שמותר לאכול בשר הודו (טורקי) בסוף נובמבר ביום טנקסגיווינג, והבננו שלדעתו אין בבשר הודו בעיא של חסרון מסורה [עיי ליקוט דברי הפוסקים בזה בדרכיית לוי"ד סי' פ"ב], וכן שאין באכילתן ביום טנקסגיווינג משום חוקות הגויים. וכן שמענו שהיתה גם דעת אביו הגרמ"ס, ז"ל. [ועיי אגרות משה (וי"ד ח"א, סי' לד) שנסתפק בזה.]

R' MUSHÉ FEINSTEIN (35) ר' משה פינשטיין (אם הגירה חנה)

On the issue of joining with those who think that Thanksgiving is like a holiday to eat a meal: since it is clear that according to their religious law books this day is not mentioned as a religious holiday and that one is not obligated in a meal [according to Gentile religious law] and since this is a day of remembrance to citizens of this country, when they came to reside here either now or earlier, halacha sees no prohibition in celebrating with a meal or with the eating of turkey. One sees similar to this in *Kiddushin* 66 that Yanai the king made a party after the conquest of Kochlet in the desert and they ate vegetables as a remembrance.

Nonetheless it is prohibited to establish this as an obligation and religious commandment [mitzvah], and it remains a voluntary celebration now; in this manner — without the establishment of obligation or religious commandment — one can celebrate the next year too with a meal. But, I think, nonetheless it is prohibited to establish a fixed day in the year for the celebration and it is only in the first year of the event, like when Yanai conquered, and then they had a party, and not for permanence. There is also a problem of adding commandments . . .²⁵ Even though one can question the source, it is still a real prohibition.²⁶